

[๓ ร ร ม ชา ตี บ ำ บ ัด แ ล ะ ส มุ น ไ พ ร]

วราภรณ์ คีรีพัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วิถีธรรมชาติ : วาระแห่งชาติ

ประเทศไทยของเราได้รับการกล่าวขานจากคนทั่วโลกว่าเป็นสยามเมืองยิ้ม แม้ปัจจุบันจะยังมีรอยยิ้มสำหรับชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวที่บ้านเราอยู่บ้าง แต่เราคงรู้สึกได้ว่ารอยยิ้มนั้นจางลงและมีความเครียดเข้ามาแทนที่มากขึ้นทั้งหลายทั้งปวงเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีสาเหตุจากปัจจัยหลักๆ 4 ประการคือ

- จำนวนประชากร
- ระบบเศรษฐกิจ
- เทคโนโลยี
- สิ่งแวดล้อม

เป็นเรื่องของกฎธรรมชาติที่ทุกสิ่งล้วนต้องเปลี่ยนแปลงไป แต่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถในการคิดและทำ เพื่อปรับตัว และสภาพสิ่งแวดล้อมให้เดินไปด้วยกันได้อย่างมีความสุข (สงบ

และมีสันติภาพ) มนุษย์มีวัฒนธรรม มีศาสนา ที่สอนให้คนเป็นคนดี มีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อย่างไม่แบ่งแยกด้วยกำแพงใดๆ เห็นได้จากผู้ที่เข้าถึงแก่นคำสอนของทุกศาสนาจะไม่มี ความขัดแย้งและไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ทำลายผู้อื่น แนวทางการปฏิบัติตามแนวใดๆ ที่เป็นไปเพื่อความสุขของมวลมนุษย์ทั้งปวง โดยไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ ไม่แบ่งแยกด้วยเส้นเขตแดน จึงจะถือได้ว่าเป็นแนวทางแห่งความสำเร็จของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

เราพูดถึงเรื่องปัญหาประชากรล้นโลกกันมาตั้งแต่ราวปี พ.ศ. 2515 ขณะที่ประเทศไทยมีพื้นที่ป่า 43% มีประชากร 43 ล้านคน ประชากรโลกอยู่ที่ราว 3 พันห้าร้อยล้านคน จนถึงปัจจุบันประชากรไทยอยู่ที่ 65 ล้านคนพื้นที่ป่า 20% และประชากรโลกเกือบหมื่นล้านคน ในขณะที่ทรัพยากรโลกมีเท่าเดิม เรายังคงพูดถึงปัญหาประชากรและผนวกเรื่องอื่นๆ ที่วิกฤติเข้ามามากขึ้น เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ

การเมือง เรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่ลงตัว ประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในยุคที่ผ่านมา แสดงผลให้เราเห็นแล้วว่า ได้สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และธรรมชาติ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศอย่างเป็นทางการแล้วว่า การพัฒนาที่ได้ทำกันมานั้นเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และไม่ได้บูรณาการเข้ากับการพัฒนาคน แต่ความผิดพลาดดังกล่าวก็ยังคงเป็นเพียงคำพูดที่ไม่ได้ถูกนำไปแก้ไข ประเทศไทยเราแม้เป็นประเทศเล็กๆ แต่มีองค์ปัจจัยที่มีศักยภาพสูงเพียงพอที่จะเป็นผู้นำร่องทางความคิดสู่การปฏิบัติจริงและเราทำได้ ไม่ต้องรอให้ฝรั่งมานำทางหรือชี้หน้า ดั่งการ์ตูนล้อเลียนเรื่องหนึ่งที่มีคนจำที่มาไม่ได้ แต่จำเรื่องราวได้ เป็นภาพของทางสองแพร่ง ทางซ้ายเป็นกำแพงสูง ทางขวาเป็นทุ่งนาป่าเขา ฝรั่งด้วยความอยากรู้อยากเห็นว่า ด้านหลังกำแพงมีอะไร จึงไปทางซ้ายปีนบันไดหลายสิบชั้น

แม้เศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันจะถูก
ความจำเป็นบังคับให้หันมาสนใจให้
ความสำคัญแก่ความอยู่ดีของสิ่งแวดล้อม
และการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้นแต่ก็ยัง
ไม่ประสบความสำเร็จยังไม่ทันกับ
เศรษฐศาสตร์แบบบริโภคนิยม วัตถุนิยม
ที่นำไปสู่การทำลายมนุษย์ และ
สิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้น

กว่าจะถึง ปีนโป้ได้ครึ่งทาง เหนื่อยนั่งพัก เห็นพี่ไทย
เดินผ่านมา อายากหาเพื่อน (เผื่อพลาดจะได้ไม่อับอาย
ชายชี่หน้าอยู่คนเดียว) จึงกวักมือเรียกด้วยสีหน้า
ปริดาปราโมทย์ (เพื่อให้ดูน่าเดินตาม) พี่ไทยด้วย
ธรรมชาติที่เคยอยู่ป่าอยู่เขา เห็นทุ่งนา ก็จะเลี้ยวขวา
อย่างคุ้นเคยและไม่ชอบอุปสรรค (ต้องปีนกำแพง)
แต่เห็นเพื่อนฝรั่งกวักมือเรียกก็เกรงใจและอยากรู้
เหมือนกัน ก็เลยปีนตาม-ขึ้นไปได้ 3 ชั้น ฝรั่งขึ้นไป
ถึงบนกำแพง เห็นแล้วว่า อีกด้านของกำแพงมีอะไร
ก็ปีนกลับลงมาสวนกับพี่ไทยกลางกำแพง ก็อมยิ้ม
ยกคิ้วให้ พี่ไทยไม่ทันคิดอะไรก็รีบปีนขึ้นไปดูบ้างเมื่อ
พบความจริง หันมาจะต่อว่าเพื่อนฝรั่ง ก็ไม่เห็นตัว
เสียแล้ว (คงรีบจำอำวหนีไปทำไร่นานาแถวอีสาน
บ้านเฮา)

แม้เศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันจะถูกความจำเป็น
บังคับให้หันมาสนใจให้ความสำคัญแก่ความอยู่ดีของ
สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้นแต่ก็ยัง
ไม่ประสบความสำเร็จยังไม่ทันกับเศรษฐศาสตร์แบบ
บริโภคนิยม วัตถุนิยม ที่นำไปสู่การทำลายมนุษย์
และสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้น

ขณะนี้ประชากรทั่วโลกกำลังได้ปลื้มกับการเป็น

โลกาภิวัตน์ (globalization) อเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น มี
อะไร ไทยก็มีด้วยเหมือนกัน แต่ภายใต้ความเหมือน
มีความต่างตรงที่เรากลายเป็นทาสทางเศรษฐกิจ ที่
กดดันให้เราต้องเลิกผลิตสิ่งต่างๆ เพื่อการบริโภค
ของตนเอง เลิกผลิตอาหาร เสื้อผ้า บ้านและยารักษา
โรค ในยุคล่าอาณานิคมที่อังกฤษเข้ายึดครองอินเดีย
อังกฤษใช้กำลังอาวุธใช้อำนาจทำลายทุกทอผ้า
พื้นเมืองของคนอินเดีย เพื่อให้คนอินเดีย (300 ล้านคน
ขณะนั้น) เลิกทอผ้าใช้เอง หันมาใช้ผ้าทอจาก
เครื่องจักรของอังกฤษ นับเป็นกลยุทธ์การขยาย
ตลาดการค้าอันแยบยล แม้ประเทศไทยจะไม่ได้ตก
เป็นอาณานิคมของใคร แต่โลกาภิวัตน์การค้าเสรีก็
มีอุปบายให้ประเทศเล็กๆ อย่างไทยเลิกพึ่งตนเองไป
ในที่สุด แม้แต่การแพทย์แผนไทยก็ถูกลดคุณค่าและ
ศักยภาพการดูแลสุขภาพตนเอง จนในปัจจุบัน
เยาวชนไทยเราแยกไม่ออกว่า กะเพรา โหระพา
แมงลักต่างกันอย่างไร รู้จักแต่แตงกวากับถั่วฝักยาว
(อาบยาฆ่าแมลง) เรากินพิชซ่า เบอเกอร์ โดนต์ เค้ก
แทนข้าวยา น้ำพริกปลาทุ แกงเลี้ยงและเมี่ยงคำ เรา
ดูแคลนการนวดแผนไทย ยาไทย และหมอพื้นบ้าน
เรารู้จักแต่ยาสังเคราะห์อันทรงประสิทธิภาพ ที่ทำให้

อาการเจ็บปวดหายได้ในพริบตา

มีงานศึกษาที่ทรงคุณค่าชิ้นหนึ่ง ที่ติดตามดูว่าเกิดอะไรขึ้นในประเทศอุตสาหกรรม และสิ่งที่น่าสนใจพบก็คือ คนที่ร่ำรวยที่สุดคนที่มีเงินมากมาเป็นระยะเวลา นานและอาศัยอยู่ในประเทศที่พัฒนาอุตสาหกรรมแล้ว จะมีการพัฒนาวัฒนธรรมใหม่ที่มีความใกล้เคียงกันมากกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ในประเทศไทยและลาวัก ** (เมืองทิเบต) เป็นการเรียนรู้ค้นหาและก้าวเดินไปสู่แนวทางแห่งธรรมชาติที่จะทำให้ชีวิตมีความสุขและทำให้ชีวิตมีความหมายมากขึ้น ในขณะที่เรามีประสบการณ์จริงจากโลกอย่างเป็นอยู่เราคงไม่ต้องรอให้ทุกอย่างสายเกินกว่าจะกลับตัวทัน ไม่ต้องป็นจนสุดกำแพงทั้งๆ ที่เราอาจสังเกตพบแล้วว่า คนที่ป็นจนสุดกำแพงแล้วกลับลงมามือเปล่าแล้วเขาไปทางไหนเราควรไปในทางที่เราคิด

ได้เองว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับเราที่สุด

ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง คนไทยมีศาสนาที่ป่มเพาะจิตสำนึกแห่งเมตตาและความเอื้ออาทร เรามีรากเหง้า มีธรรมชาติมีภูมิปัญญาที่สั่งสมมาจากการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เรามีพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถมีสายพระเนตรที่ยาวไกล ทรงชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ระบบเศรษฐกิจที่ครอบคลุมการใช้ชีวิตทุกด้านอย่างสอดคล้องกับพื้นฐานจิตใจของคนไทยเราสามารถสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ระดับชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาหารท้องถิ่น เราไม่ต้องมีคำถามอีกต่อไปว่า “อาหารหายไปไหน” เพราะการผลิตอาหารเชิงพาณิชย์ (แบบอุตสาหกรรม)

เป็นการเอาของดี (อาหารสดใหม่) ไปแปรรูปเป็นของเสีย (อาหารสำเร็จรูป : ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ) เป็นการสร้างจิตใจแห่งความละโมภมากกว่าจิตใจที่เผื่อแผ่อาหาร เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม (น้ำเสีย ดินเสีย อากาศเสีย) มากกว่าเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม อาหารในท้องถิ่นทำให้เราพึ่งตนเองได้ แล้วจะมีอะไรที่ดีไปกว่านี้อีก เมื่อเราพึ่งตนเองได้ เราจะภาคภูมิใจและเราก็สามารถช่วยคนอื่นได้ เรามีความใกล้ชิดกันในระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น สังคมไทยดั้งเดิมมีธรรมชาติเป็นพื้นฐาน แม้จะดูแข็งข้งงวม แต่เป็นสังคมที่ยั่งยืนมากกว่าทั้งในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ความแข็งข้งงวมแม้ดูข้งงวม แต่มันคงย่อมต้องดีกว่าอุตสาหกรรมอันรวดเร็วปราดเปรี้ยว แต่ฉาบฉวยสั้นคลอน ที่ตูดกลืนเอาความศักดิ์สิทธิ์แห่งธรรมชาติไปพร้อมกับความรู้สึกในคุณค่าของตนเองในความเป็นมนุษย์ เดี่ยวนี้เด็ก ๆ ในหมู่บ้าน (รวมทั้งผู้ใหญ่ด้วย) กินขนมสำเร็จรูปในถุงที่สะดวกส่งไปขายในทุกซอกมุมของโลก แม้บ้านซื้อกับข้าวถุงสะดวกกินได้ทุกเวลาที่ต้องการเราถูกหลอกให้เลิกผลิตอาหารและปัจจัยทั้งหมดที่ทำให้เราพึ่งตนเองได้

ถึงเวลาแล้วหรือยัง ที่เราจะต้องหันกลับมาทบทวนพิเคราะห์ถึงเรื่องราวความเป็นมาเป็นไปของประเทศไทยของคนไทย ในอดีตปัจจุบันและอนาคต

ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง คนไทยมีศาสนาที่บ่มเพาะจิตสำนึกแห่งเมตตาและความเอื้ออาทร เรามีรากเหง้า มีธรรมชาติมีภูมิปัญญาที่สั่งสมมาจากการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เรามีพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถมีสายพระเนตรที่ยาวไกล ทรงชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อเรียนรู้ที่จะก้าวเดินต่อไปอย่างมั่นคงร่วมกัน ก่อนที่จะสายเกินแก้ เพราะยิ่งนานวันเราก็จะละเลย ลืมเลือนและขาดการสืบทอดภูมิปัญญาที่สั่งสมมา ถึงเวลานั้นเราจะไม่เหลืออะไรเป็นต้นทุนสังคมให้พึ่งพาอีกต่อไปเรื่องนี้ต้องเป็นวาระแห่งชาติ ด้วยเป็นเรื่องที่สำคัญมาก สำคัญต่ออนาคตประเทศไทยและประชาชนชาวไทย เราเคยชื่นชมนโยบายความเสมอภาคของรัฐบาล นั่นก็คือผลลัพธ์ที่ทุกคนต้องการ แต่ก่อนที่จะไปถึงต้องผ่านกระบวนการที่วิถีธรรมชาติ คือคำตอบและอาจเป็นคำตอบสุดท้าย (๕)

อ้างอิง

พระธรรมปิฎก. (2544). เศรษฐศาสตร์

แนวพุทธ. สุขภาพใจ: กรุงเทพฯ.

เฮเลนนา นอร์เบิร์ก-ฮอดจ์. (2545). โลกาภิวัตน์

กับชุมชนที่ยั่งยืน : บทเรียนแห่งลาดัก

และทางเลือกใหม่อันหลากหลายจาก

ทั่วโลก. สวนเงินมีมา: กรุงเทพฯ.